

EGYENSÚLY INTÉZET

HOGYAN LEGYÜNK OKOS NEMZET?

AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI
A MAGYAR KÖZOKTATÁS
MEGÚJÍTÁSÁRÓL

SZAKPOLITIKAI JAVASLAT

2021. JÚNIUS

2021-04

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

- ▶ Közoktatásunk egyre kevésbé látja el alapvető funkcióit: nem készíti fel a magyarokat a társadalmi létre és a munkaerőpiaci részvételre, illetve nem tompítja a meglévő esélykülönbségeket.
- ▶ A kicsi, természeti kincsekben szegény országok számára az emberi erőforrások fejlesztése jelenti a versenyképesség kulcsát. Az összes ma elképzelhető befektetés közül az általánosan magas minőségű közoktatás fog megtérülni a leginkább.
- ▶ A magyar oktatási rendszer szerteágazó problémáinak megoldását hat kulcsfontosságú probléma orvoslásával kell elkezdni: 1. jövőképhiány; 2. teljesítményhiány; 3. pedagógushiány; 4. hatékonysághiány; 5. autonómiahiány; 6. esélyhiány.
- ▶ Magyarország egyik legsürgetőbb kihívása ma a pedagógusutánpótlás megoldása: több fiatalot kell a pályára vonzani, és közülük is a legtehetségesebbeket. A pedagógusképzésben hatékonyabban

össze kell kapcsolni a kutatást és a tanítás gyakorlatát, és mind szemléletében, mind módszereiben korszerűsíteni kell a túl porosz, tantárgy- és ismeretközpontú rendszert. Az orvosi és pszichológusi képzés mintájára vezessük be a 4+1+3 éves pedagógusképzést!

▶ 2030-ra fel kell zárkóztatni a kezdőpedagógusbérek az átlagbér kétszeresének szintjére! Biztosítsunk dinamikusabb és rugalmasabb bérnövekedést!

▶ A tanárhiány rövid távú mérséklése érdekében ösztönözzük a nyugdíjaskorú tanárok pályán maradását! Az intézményvezetőknek legyen rá lehetőségük és anyagi eszközeik, hogy visszacsábíthassák a pályaelhagyókat!

▶ A fő kérdés nem az, hogy az állam aktív szerepet vállaljon-e az oktatás szervezésében, hanem hogy segíti-e, vagy akadályozza az iskolákat az eredményes és költséghatékony működésben. Az államnak fel kell hagynia az oktatás tartalmi túlszabályozásával: a stratégiai döntéseket neki kell hoznia, de hagyja szabadon dolgozni a pedagógusokat!

▶ Vezessünk be kockázatalapú minőségértékelést az oktatásban! Az állam feladata a minőségi követelmények megszabása és ezek teljesülésének nyomon követése, illetve segítése. Ennek érdekében integrált monitoringrendszer jelzése alapján csak ott és akkor lépjen közbe, ahol és amikor szükséges!

▶ Hálózatosodjanak az iskoláink! Az intézményrendszer jelenlegi szétaprózottsága és pazarló humánerőforrás-gazdálkodása látványosan fenntarthatatlan. Ezzel szemben a világ sikeresebb oktatási rendszerei nagyobb egységekben, hálózatokban kezelik a hasonló kihívásokkal vagy lehetőségekkel szembesülő intézményeket.

▶ Az oktatás egyik legfontosabb feladata a társadalmi esélykülönbségek ellensúlyozása – nem pedig ezek erősítése. Ennek érdekében tartsuk minél tovább az iskolákban a gyerekeket: legyen ismét 18 év a tankötelezettségi korhatár!

▶ A tények alapján illúzió, hogy a korai szelekció bármilyen pozitív hatást gyakorolna a továbbtanulás esélyeire és a későbbi bérekre.

Egyetlen kimutatható hatása a szegénység újratermelődése. Az alapfokú oktatás ezért legyen egységesen 8 osztályos; ez idő alatt ne legyen lehetőség a teljesítményalapú kiválasztásra és a tanulói utak szétválasztására!

▶ A szülők körében ma ismertebb, teljesítményalapú iskolarangsorok helyett az esélyteremtési iskolarangsorokat kell népszerűsíteni. Ezért szemléletformáló kampánnyal és anyagi ösztönzőkkel kell súlyt adni az iskolák esélyteremtő eredményeit megjelenítő rangsoroknak!

▶ I. MI A PROBLÉMA?

- ▶ **Magyarország felemelkedésének elsődleges gátja és egyben fő kitörési pontja a közoktatás.** Gátja, mert legyen szó bármilyen megoldandó társadalmi problémáról, a szegénység újratermelődésétől a munkaerőpiac illeszkedési zavarain át a magyarok kiugróan rossz egészségügyi mutatóiig – előbb-utóbb a közoktatás elavult és alacsony hatékonyságú rendszeréhez jutunk. A magyar közoktatás **erősíti, ahelyett, hogy kiegyenlítene a társadalmi esélykülönbségeket; nem látja el a majdani munkavállalókat a munka világában való boldoguláshoz elengedhetetlen tudással és készségekkel; ahogy a tudatos állampolgári létehez elengedhetetlen képességekkel sem.** Kreativitásuk kibontakoztatása helyett magolásra, önálló cselekvés helyett engedelmisségre, kezdeményezőkézség helyett passzivitásra és beletörődésre neveljük gyermekeinket.
- ▶ **Az oktatás ugyanakkor hazánk fő kitörési pontja is.** A kis méretű, természeti erőforrásokban szegény országok számára a múlt tapasztalatai alapján **egyetlen módja van annak, hogy a gazdagabb országok ligájába jussanak: az emberekbe való befektetés.** A nagy huszadik századi sikertörténetekben egyetlen közös vonást találunk: annak felismerését, hogy az előrelépésnek elengedhetetlen feltétele az emberi erőforrásokba való hosszú távú, kormányzati ciklusokon átívelő befektetés. **Az összes ma elképzelhető befektetés közül az általánosan magas minőségű közoktatás fog a leginkább megtérülni.**
- ▶ A magyar közoktatás rendszere ma szélsőségesen kettészakadt: **a szerencsések szűk körének világszínvonalú oktatás jut, míg a nagy többségnek az európai és régiós átlagnál jóval rosszabb. A**

sikeres európai országokra ezzel szemben az jellemző, hogy a gyermekek túlnyomó többsége egyformán magas minőségű oktatáshoz jut. Hosszú távú versenyképességünket egyedül az garantálhatja, ha származástól, lakóhelytől vagy vagyoni háttértől függetlenül minden magyar tehetségnek megadjuk a lehetőséget arra, hogy a maximumot hozhassa ki magából.

- ▶ Nem tudjuk egyszerre az összes problémát megoldani - de ha azonosítjuk a legfontosabb beavatkozási pontokat és a következő években ezekre koncentráljuk erőforrásainkat, meglepően rövid idő alatt érezhető javulást érhetünk el. Ennek alternatívája legfeljebb a pangás és a lassú, de folyamatos lecsúszás lehet.

▶ II. A MAGYAR KÖZOKTATÁS HAT FŐ PROBLÉMÁJA

2.1. JÖVŐKÉPHIÁNY

- ▶ Magyarországon az oktatásügyet évtizedek óta a koncepciótlanság, a rövid távra szóló rész megoldások és gyökeres irányváltások jellemzik. Mindeközben nem derült ki, hogy a magyar társadalom és annak döntéshozói pontosan milyen szerepet szánnak a közoktatásnak versenyképességünk és társadalmi kohézióink fejlődésében. Olyan közoktatási jövőképre van szükségünk, amely nem képezi a napi pártcsatározások terepét, hanem kijelöli az átalakítás kiszámítható, kormányzati ciklusoktól független pályáját.
- ▶ Vagyis meg kell fogalmaznunk, hogy a) milyen kihívásokra és hogyan akarjuk felkészíteni a magyar gyermekeket, b) hogy milyen tudással és készségekkel szeretnénk ellátni őket, illetve hogy c) miképpen képzeljük el azokat az intézményeket és szereplőket, amelyek és akik elősegítik ezeknek a céloknak a teljesülését.

2.2. TELJESÍTMÉNYHIÁNY

- ▶ Ha közoktatásunkat a hagyományos kimeneti eredmények alapján értékeljük, a helyzet nem tragikus, de nem is megnyugtató. A legutóbbi, 2018-as PISA-felmérés eredményei szerint például az OECD-országok középmezőnyéhez tartozunk. Ugyanakkor mára a PISA-teszteken mért összes készség tekintetében (szövegértés, illetve matematikai és természettudományos készségek) az uniós és a visegrádi régiós átlag alatt teljesítünk. Még aggasztóbb az alulteljesítők aránya: a 2018-as felmérésen majdnem minden negyedik magyar gyermek a három vizsgált terület egyikén sem érte el a minimálisan elvárt szintet – ez az EU magországaival és a visegrádi régió államaival összehasonlítva is kiugróan rossz eredmény. Ugyancsak átlag alatt teljesítünk a huszonegyedik században kulcsfontosságú digitális kompetenciákban, idegennyelv-ismeret tekintetében pedig hátulról a harmadikok vagyunk az EU-n belül.

- ▶ **Az egy főre jutó GDP ugyanakkor nem determinálja egy ország helyzetét:** Észtország példaszerű reformjának köszönhetően mára az OECD-országok harmadik legsikeresebb oktatási rendszerét működteti, de Lengyelországnak is sikerült az első tízes ligába jutnia. Ez arra utal, hogy az intézmények igenis számítanak – és Magyarországot sem akadályozza semmi abban, hogy akár kategóriákat lépjen előre.

2.3. PEDAGÓGUSHIÁNY

- ▶ 2013-ban a harmincéves vagy annál fiatalabb tanárok aránya a közoktatáson belül még 17,5 százalék volt, ma azonban már csak minden tizedik pedagógus tartozik ebbe a korcsoportba. Eközben **az ötvenéves és annál idősebb pedagógusok aránya 2013-ban alig haladta meg az egyharmadot – ma már majdnem minden második pedagógus ötven év feletti.** Vagyis egy-másfél évtizeden belül a pedagógusok közel fele elhagyhatja a pályát. Már ma is minden évben ezernél több tanári álláshely marad betöltetlen – néhány éven belül azonban **a probléma a működésképtelenség szélére fogja sodorni a rendszert.** A tanulók

számának csökkenése sem jelent könnyebbséget, hiszen az iskolarendszer szétaprózottsága **az emberi erőforrásokkal való gazdálkodást is „pazarlóvá” teszi.** A tanárok túlterheltségét növeli a **pedagógusasszisztensek alacsony száma is.**

- ▶ A tanárhíánynak három fő oka van: 1. **kevesen választják a tanárképzést;** 2. a túlterheltség, az alacsony bérezés és a lassú bérfeljődés miatt **rendkívül magas a pályaelhagyók száma;** 3. **bár a nyugdíjkorhatár elérését követően is van lehetőség óraadóként tovább tanítani,** a kiegészítő, a nehézkes adminisztráció és a rossz anyagi ösztönzők miatt **kevesen élnek ezzel a lehetőséggel.**

2.4. HATÉKONYSÁGHIÁNY

- ▶ **A magyar közoktatás fő problémája nem a kevés forrás, hanem a kiszámíthatatlan, rossz szerkezetű és pazarló finanszírozás.** GDP-arányos ráfordításaink általában az európai uniós átlag környékén mozognak, ám költségeink összege hosszú távon igen ingadozó és kiszámíthatatlan, ami megnehezíti a hosszú távú

stratégiaalkotást. Ráadásul elaprózódnak a fejlesztésre és a működésre fordítható források, miközben **a rendszer az egyre súlyosbodó tanárhány mellett a képzett munkaerővel sem gazdálkodik hatékonyan.**

▶ **A finanszírozás talán legaggasztóbb dimenziója a pedagógusok anyagi megbecsültségének hiánya.**

Bár az elmúlt tíz évben az állam több lépcsőben emelte a pedagógusbéreket, ez a növekedés elsősorban az idősebb pedagógusoknak kedvezett, ami nem tette vonzóbbá a tanári karriert a tehetséges pályakezdők számára. A pedagógusbérek elszakadtak az átlagbérektől, pláne a diplomás átlagkeresetektől. **Egy kezdő pedagógus ma bruttó 219 000 forintot keres, és még a legmagasabb végzettségűek esetében is legalább két évtizedbe kerül, amíg átlépi a 300 000 forintos határt, az átlagkeresetet pedig a legtöbb tanár lényegében közvetlenül nyugdíjba vonulás előtt érheti el.**

▶ **A pedagóguspálya alacsony vonzerejének okai közé tartozik a nehézkes szakmai előmeneteli rendszer is: a fizetések is túl lassan követik a szakmai fejlődést és a tapasztalatszerzést.**

2.5. AUTONÓMIAHIÁNY

▶ A 2011 előtti decentralizált oktatásirányítási rendszerben a fenntartó önkormányzatok eltérő anyagi lehetőségei súlyos egyenlőtlenségeket eredményeztek az iskolák között. Ezt radikális centralizáció váltotta fel: **az iskolák kezében maradt szakmai és napi irányítási döntési jogkörök aránya több mint kétharmadról mindössze 29 százalékra csökkent.**

▶ Ma a közoktatást **a túlságosan erős központi ellenőrzés, a túlbürokratizáltság és a teljesítményromboló lassúság jellemzi.** A fő probléma az oktatásirányítás különös kettőssége: **elvileg az iskolák vezetői felelnek a szakmai irányításért, de az ezekhez szükséges gazdasági-pénzügyi forrásokat és hatásköröket elveszítették.** Az állami fenntartó és annak végrehajtó hivatalai eközben **stratégiai irányítás helyett az intézmények alacsony hatékonyságú mikromenedzselésére vesztegetik az erőforrásaikat.**

2.6. ESÉLY- ÉS LEHETŐSÉGHÁNY

- ▶ Az oktatás egyik legfontosabb funkciója az esélyteremtés: vagyis az, hogy **a hátrányosabb társadalmi-vagyoni helyzetből érkező tanulóknak megadja a lehetőséget a továbblépésre.**
- ▶ Magyarországon azonban ragadós a padló, vagyis a **szegény szülők gyermekei szegények, az alacsony iskolázottságú szülők gyermekei pedig maguk is alacsonyan képzettek maradnak.** A felsőoktatásba bejutó hátrányos helyzetű tanulók az összes hallgató mindössze 1,4 százalékát teszik ki – vagyis a legszegényebb gyerekeknek alig van esélyük a diplomára.
- ▶ A társadalmi különbségek erősödésének egyik fő oka **a korai szelekció, a teljesítmény, illetve társadalmi helyzet szempontjából homogén tanulói csoportok létrejötte.** A jobban teljesítő, jellemzően magasabb társadalmi státusú gyermekek már 10, illetve 12 évesen lehetőséget kapnak rá, hogy jobb iskolába (nyolc-,

illetve hatosztályos gimnáziumba) nyerhessenek felvételt, ezzel mintegy „maguk mögött hagyva” kevésbé jól teljesítő társaikat. **A szelektált, egységesen hátrányos helyzetű tanulói csoportokban a jómódúbb, ezért jobban teljesítő diákok nem tudják „maguk után húzni” hátrányos helyzetű társaikat.**

- ▶ Az esélyteremtés ellen hat a **közoktatási rendszerből kihullók (vagyis legfeljebb alacsony végzettséggel rendelkezők) még mindig igen magas száma.** 2020-ban 12,1 százalék volt azoknak a 18 és 24 év közötti fiataloknak az aránya, akik legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt semmilyen további képzésben, oktatásban – szemben az EU 10,1 százalékos vagy a visegrádi régió 6,8 százalékos átlagával. Ez a jelenség jellemzően a legszegényebb tanulókat érinti, akiknek az iskolából idő előtt kikerülve gyakorlatilag semmi esélyük nem marad a felemelkedésre. A kutatások szerint a rossz adatok egyik fő oka **a tankötelezettségi korhatár leszállítása 18-ról 16 évre.**

▶ III. AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI

3.1. KORSZERŰ OKTATÁSI JÖVŐKÉPET!

- ▶ **A közoktatás fő céljai:** Századunk meghatározó vonása a folyamatos változás, új kihívások, alkalmazkodási kényszerek és lehetőségek megjelenése – ezért nincs biztos tudásunk arról, hogy a jövő fiataljainak pontosan mihez is kell alkalmazkodniuk. A közoktatásnak olyan átváltható alapkészségekkel és képességekkel kell felruháznia a gyerekeket, amelyek révén munkavállalóként, állampolgárként és egyénként is rugalmasan, megújulásra készen helyt tudnak állni az általános bizonytalanság korában.
- ▶ **A közoktatás emberképe:** Ezek a célok a diákoktól és a pedagógusoktól is hasonló képességeket kívánnak. A huszonegyedik században a legfontosabb készségek az autonómia és a kreativitás, az együttműködőkészség és az empátia, a tanulni tudás és a gondolkodni akarás, valamint a világra való nyitottság.

- ▶ **A közoktatás intézményképe:** A jellemzően poroszos, tananyagközpontú és fegyelmező légkörű magyar iskolák az ilyen készségek fejlődése ellen hatnak. A huszonegyedik századi iskola a változó helyzetekben alkalmazható alapkészségek fejlesztésére összpontosít, uniformizálás helyett az egyénre szabott tanulási utakat támogatja, emellett autonóm és demokratikus, és képes élni a digitalizáció adta pedagógiai lehetőségekkel.

3.2. LEGYEN VONZÓ A PEDAGÓGUSI PÁLYA! – A PEDA- GÓGUSKÉPZÉS ÉS A SZAKMA PRESZTÍZSÉNEK JAVÍTÁSA

- ▶ **Az orvosi és pszichológusi képzés mintájára vezessük be a 4+1+3 éves pedagógusképzést!** A pedagógusképzésen belül hatékonyabban össze kell kapcsolni a kutatást és a tanítás gyakorlatát, az elmélet és a neveléstörténet túlsúlya helyett **a gyakorlati**

problémák megoldásához szükséges kompetenciák fejlesztésére kell összpontosítani. Az orvosi és pszichológiai képzés mintájára több szakaszból álló képzési utat kell létrehozni:

- ▶ **1. szakasz (4 év): egységes pedagógusi alapképzés,** amelynek során a hallgatók elsajátítják a szaktárgyi ismereteket és az általános pedagógusi készségeket.
- ▶ **2. szakasz (1 év): specializációs szakasz,** amelynek során (az orvosképzés 4–5. évfolyamához hasonlóan, amikor is az orvostanulóknak különféle szakterületeken szereznek gyakorlatot) a leendő pedagógusok gyakorlati és módszertani fókuszú képzés keretében sajátítják el egy-egy specializációs terület ismereteit és alapkészségeit. **Az iskolák e specializációk alapján dönthetnek arról, hogy sajátos helyi igényeik (kompetenciakészletük) alapján pontosan milyen portfóliójú pedagógusokra van szükségük.**
- 3. szakasz (3 év): „rezidensi szakasz”,** amely lényegében a jelenlegi pedagógusgyakornoki fokozatnak felel meg, ám a mostani rendszerrel

ellentétben **még az egyetemi képzés része, és lehetőséget biztosítana további specializációs modulok elvégzésére.** A gyakornokság itt egyszerre jelent jövedelemszerző munkavégzést és tanulást.

- ▶ **A legkiválóbb tehetségek menjenek pedagógusnak!** A pedagógusi pályát a legtehetségesebb fiatalok versengésének tárgyává kell tenni. Ennek érdekében **az államnak a civil szektorral és a médiával együttműködve hosszú távú szemléletformáló kampányba kell kezdenie annak érdekében, hogy megértesse az emberekkel az oktatás kiemelt nemzetstratégiai jelentőségét és a pedagógusok munkájának rendkívüli fontosságát.**
- ▶ **Emeljük az átlagbér kétszeresére a pedagógusok fizetését!** Versenyképessé kell tenni a kezdő pedagógusok bérét, hogy a tehetséges magyar fiataloknak megérje versenyezni ezért az pozícióért. Ennek érdekében szakaszos korrekcióval **2030-ra fel kell zárkóztatni a kezdő béreket az átlagbér kétszeresére.** A korrekciót követően biztosítani kell, hogy kezdőfizetések ne szakadjanak el többé az átlagkeresetektől.

- ▶ **Dinamikusabb bérnövekedési pályát!** A pályakezdő pedagógusoknak biztosítani kell az anyagi és szakmai megbecsültség gyorsabb ütemű növekedését. Különösen a pálya első évtizedében háromról két évre kell csökkenteni a fizetési kategóriák közötti átmenet időtartamát – ma ebben a pályaszakaszban a legnagyobb lemorzsolódás. Emellett több, a folyamatos továbbképzést és szakmai fejlődést is ösztönző lehetőséget kell biztosítani az illetményalap belátható időn belül történő bővítésére.

3.3. NYERJÜNK IDŐT! A TANÁR- HIÁNY RÖVID TÁVÚ ENYHÍTÉSE

- ▶ **Tartsuk a pályán a tapasztalt pedagógusokat!** A szakemberhiány messzemenően indokolja, hogy a versenyszférához hasonlóan a tanítás folytatását vállaló pedagógusoknak se kelljen lemondaniuk a nyugdíjról, és a keresetük után ne kelljen nyugdíjárulékot fizetniük. Szakítani kell azzal a körülményes megkötéssel, hogy a tovább tanítás engedélyezéséhez minisztériumi engedély szükséges: az intézményvezető dönthessen erről.

- ▶ **Ideiglenesen csábítsunk vissza minél több pályaelhagyót!** Az intézményvezetőknek a munkáltatói jogok között arra is jogkör, illetve eszközöket kell biztosítani, hogy a betöltetlen álláshelyek meghatározott aránya felett a már nyugdíjba vonultak mellett korai pályaelhagyó kollégákat csábítsanak vissza, akár – meghatározott ideig – magasabb bér, különleges béren kívüli juttatások vagy kedvezőbb előrelépési feltételek mellett.

3.4. AUTONÓMIA ÉS MINŐSÉG

- ▶ **Állami oktatási stratégiát, de öngazgató iskolákat!** Bármilyen oktatásirányítási rendszer akkor működik jól, ha a stratégiai tervezés-irányítás élesen elkülönül a tulajdonosi, illetve szakmai döntéshozataltól. Ezért észszerűsíteni kell az oktatásirányítás szereplői közötti munkamegosztást:
 - ▶ Az iskolák szintjére kell delegálni minden, az intézménymenedzsmenttel és tanulástámogatással kapcsolatos hatáskört. Ugyanez vonatkozik az oktatás szakmai

szervezésére, ideértve a pedagógiai program kidolgozását, az intézményfejlesztési tervek megalkotását, a tankönyvválasztás szabadságát vagy a pedagógusok munkájának rendszeres belső értékelését.

- ▶ **Középszintű, valódi önkormányzattal rendelkező helyi testületekre** kell bízni olyan tulajdonosi jogkörökkel, mint a központi oktatásirányítási stratégia helyi végrehajtása, az intézményvezetők kiválasztása, azok munkájának értékelése, az intézmények költségvetésének megállapítása vagy az iskolák által kidolgozott intézményfejlesztési programok elfogadása. Ugyancsak **helyi szinten kezelhetők olyan kihívások, amelyek rendszerszinten érintik egy-egy járás vagy nagyobb település iskoláit:** például a társadalmi szelekció és a szegregáció, a helyi pedagógushiány, az intézményvezetők teljesítményének értékelése vagy a helyi, iskolán kívüli szereplőkkel való együttműködés megszervezése.

▶ **Az állam a stratégiaalkotásért, illetve a közoktatás működési keretrendszerének kialakításáért felel:** az ágazati szabályozásért, a központi források elosztásáért, a teljesítményértékelési rendszer működtetéséért, a pedagógusképzés megszervezéséért, az általános tartalmi szabályozásért (Nemzeti Alaptanterv és irányelvek kidolgozása), a közoktatás információs és tudáshátterének biztosításáért. Az egységesen jó minőségű közoktatás feltételeinek megteremtése érdekében **joga, sőt kötelessége egységes kimeneti elvárásokat szabni az oktatásnak** – ezek részletes megvalósítását azonban az iskolákra és a pedagógusokra kell bízni.

- ▶ **Kockázatalapú teljesítményértékelést!** Ma az Oktatási Hivatal évente végez átfogó pedagógiai-szakmai ellenőrzéseket. Ezzel szemben az úgynevezett kockázatalapú értékelés lényege az, hogy **az állam egy integrált monitoringrendszer jelzése alapján csak ott és akkor lép közbe, ahol és amikor szükséges.** Az oktatásban minden évben hihetetlen mennyiségű adat képződik – kompetenciamérések eredményei, bukási,

iskolaelhagyási vagy hiányzási, a gazdálkodásra és pedagógusellátottságra vonatkozó információk. Ezek összekapcsolása és egységes digitális adatbázisban való folyamatos elemzése erőforrásokat szabadítana fel az okok feltárására és a beavatkozásra ott, ahol arra tényleg szükség van.

- ▶ **Hálózatosodjanak az iskoláink!** A magyar oktatásszervezés ma elszigetelt intézményekben gondolkodik; ezzel szemben a **világ sikeresebb oktatási rendszerei nagyobb területi egységekben, hálózatokban kezelik a hasonló kihívásokkal vagy lehetőségekkel szembesülő intézményeket. A következő két év során ezért országos iskolahálózati tervet kell készíteni, helyi, nem állami szereplők bevonásával. Informális lobbizás és különalkuk helyett tárgyilagos szempontok alapján kell meghatározni, hogyan nézzen ki a jövő iskolahálózata.** Az államnak ezekhez a standardokhoz kell igazítania a feladatellátás finanszírozását, és célzott támogatásokkal, az együttműködést és a tapasztalatcserét előíró pályázatokkal ösztönöznie kell a hálózatosodás elmélyülését.

3.5. HAGYJUK DOLGOZNI A PEDAGÓGUSOKAT!

- ▶ Az államnak kötelessége gondoskodni az egyenlően minőségi oktatáshoz való hozzáférésről – ez azonban semmiképpen nem uniformizált tanulási utak kikényszerítését jelenti. **A jól képzett, megbecsült és kellő szabadsággal felruházott, hatékonyan működő szakmai közösségben dolgozó pedagógus képes a legjobban támogatni az egyes diákokat a saját alkatuknak megfelelő tanulási élmények megszerzésében. A tanárok autonómiáját az iskolák szervezeti-irányítási autonómiája garantálja. Ezért az iskolák pénzügyi, munkáltatói, illetve főbb oktatástervezési feladatkörei kerüljenek vissza az iskolák vezetőihez!**
- ▶ **Ösztönözzük folyamatos innovációra az iskolákat!** Az állam a részletes tartalmi központi szabályozás fetisizálása helyett ösztönzőként képes a legtöbbet tenni az oktatás minőségének javításáért. Ebben a legfontosabb szerepet az iskolák és pedagógusok folyamatos fejlődésének, megújulásának

támogatásában játszhatja. **Folyamatos és méltányos ösztönzést kell teremtenie a jó gyakorlatok megosztására és elterjesztésére.** Az intézmények rendszeres teljesítményértékelése során ezért figyelembe kell venni **a jó gyakorlatok kifejlesztését és megosztását, illetve más intézmények jó gyakorlatainak a terepen történő vizsgálatát és a saját pedagógiai gyakorlatba való beépítését.** Az állam emellett írjon ki célzott pályázatokat intézményközi fejlesztési együttműködések támogatására!

3.6. TUDÁST MINDENKINEK! – A MOBILITÁS CSATORNÁINAK MEGNYITÁSA

- ▶ **Legyen ismét 18 év a tankötelezettségi korhatár!** A következő évtizedekben a középfokú végzettség és az átváltható alapkészségek értéke tovább fog növekedni: egyre kevesebb olyan munkafeladat lesz, amelyet ezek nélkül el lehet majd végezni. **Fenntarthatatlan stratégia az, ha hiányos iskolázottsággal minél**

gyorsabban a munkaerőpiacra próbáljuk terelni a lemaradókat, illetve hagyjuk kihullani a „problémás” gyerekeket. Ehelyett minden eszközzel meg kell próbálni benntartani őket az oktatásban. Minden, az iskolában töltött év kulcsfontosságú a későbbi boldogulás szempontjából. **Minden magyar legalább teljes értékű középfokú végzettséggel, legkorábban 18 évesen hagyja el a közoktatást!**

- ▶ **Az alapfokú oktatás legyen egységesen 8 osztályos!** A kutatások szerint a tanulási utak korai szétválása semmiféle pozitív hatást nem gyakorol a jobban teljesítő és így jobb iskolába kerülő gyerekek későbbi munkapiaci esélyeire. A negatív hatás ugyanakkor egyértelmű: az egyenlőtlenségek növekedése, a szegénység újratermelődése. **Ezért meg kell előzni, hogy a különböző társadalmi háttérű gyerekek elszigetelődjenek egymástól.** Ennek érdekében **az alapfokú oktatás időtartama legyen egységesen 8 év; ez idő alatt ne legyen lehetőség a teljesítményalapú kiválasztásra és a tanulói utak szétválasztására!**

► **Esélyteremtési iskolarangsort!** A jelenlegi, teljesítményalapú iskolarangsorok behozhatatlan piaci és presztízselőnybe hozzák az eleve előnnyel induló elit intézményeket, és nem jutalmazták a hátránnyal induló diákok felzárkóztatását. Pedig adott esetben **a legnagyobb pedagógiai teljesítmény az, ha egy halmozottan hátrányos helyzetű fiatalot sikerül érettségihez juttatni** vagy csak megtanítani tisztességesen szöveget értelmezni. **Az államnak kiemelt felelőssége, hogy ráirányítsa a figyelmet a pedagógiai hozzáadott érték kiemelt társadalmi hasznosságára.** A szülők körében ma inkább ismert teljesítményalapú iskolarangsorok helyett ezért az esélyteremtő iskolarangsorokat kell népszerűsíteni. **Szemléletformáló kampánnyal és anyagi ösztönzőkkel kell súlyt adni az iskolák esélyteremtő eredményeit megjelenítő rangsoroknak!**

(Az oktatási rendszer esélyteremtő funkciójának részleteivel az Egyensúly Intézet a közeljövőben külön szakpolitikai anyagban foglalkozni.)

AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI A MAGYAR KÖZOKTATÁS MEGÚJÍTÁSÁRA

TERÜLET	JAVASLAT
JÖVŐKÉP	A közoktatás készítsen fel az állandó bizonytalanságra, a társadalmi létezésre és az értelmes, teljes életre!
	A közoktatásnak autonóm és kreatív, együttműködő és empatikus, tanulni és gondolkodni tudó, a világra nyitott polgárok nevelését kell segítenie!
	A jövő iskolája legyen készség- és képességalapú, egyéni tanulási utakat támogató, autonóm, demokratikus és digitalizált!
PEDAGÓGUS- HIÁNY	Az orvosi és pszichológusi képzés mintájára vezessük be a 4+1+3 éves pedagógusképzést!!
	Indítsunk szemléletformáló kampányt az oktatás és a pedagógusok nagyobb megbecsültségéért!
	2030-ra emeljük az átlagbér kétszeresére a pedagógusok fizetését!
	Dinamikusabb bérnövekedési pályát!
	Tartsuk a pályán a nyugdíjaskorú pedagógusokat!
	Ideiglenesen csábítsuk vissza a pályaelhagyókat!

AUTONÓMIA ÉS MINŐSÉG	Állami oktatási stratégiát, de autonóm iskolát!
	Kockázatalapú teljesítményértékelést!
	Hálózatosodjanak az iskoláink!
ESÉLYTEREMTÉS	Ösztönözzük innovációra az iskolákat!
	Legyen 18 év a tankötelezettségi korhatár!
	Az alapfokú képzés legyen egységesen 8 osztályos!
	Esélyteremtési iskolarangsort!

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitörési pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széles körű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

EGYENSÚLY INTÉZET

1024 Budapest, Ady Endre u. 24.

+36 1 249 5238

www.eib.hu

info@eib.hu